

S

Smallholder Oil Palm Farmers' Information Exposure on Oil Palm Farming in Satun Province

Purawich Phitthayaphinant^{1,*} Palakorn Satsue²

Received: February 25, 2020 Revised: March 16, 2020 Accepted: April 30, 2020

Abstract

Information is a crucial factor for smallholder oil palm farmers to manage their farms efficiently. In particular, when the smallholder oil palm farmers have insufficient knowledge or even they are distrustful of some matters, they might require to perceive more information through various media channels in order to make the right decisions. This survey research investigates the smallholder oil palm farmers' information exposure on oil palm farming. Satun province is selected as the research area. Primary data used in this research were collected using a structured interview which was systematically evaluated from oil palm experts. Furthermore, a pre-test was conducted for this structured interview before applying with a total sample of 387 smallholder oil palm farmers, using the mixed method sampling technique. The derived data were then analyzed using descriptive statistics. The results reveal that the important sources of information about oil palm farming of the respondent are their farmer's friends, agricultural extension office, and training/meeting/seminar as well as a television channel. The empirical results are beneficial to related government agencies to formulate appropriate media channels for communicating in terms of oil palm farming.

Keywords: exposure, oil palm farmer, information, oil palm, media

¹ Faculty of Technology and Community Development, Thaksin University

² Department of Agricultural Economics, Faculty of Economics, Prince of Songkla University

* Corresponding author. E-mail: p_paratsanant@yahoo.co.th

การเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำสวน ปาล์มน้ำมันของเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน รายย่อยในจังหวัดสตูล

ปฐวิชญ์ พิทยาภินันท์^{1*} พลาการ สัตย์เชื้อ²

วันรับบทความ: February 25, 2020 วันแก้ไขบทความ: March 16, 2020 วันตอบรับบทความ: April 30, 2020

บทคัดย่อ

ข้อมูลข่าวสารเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการทำสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยมีความรู้ไม่เพียงพอ หรือไม่แน่ใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยจะมีความต้องการข้อมูลข่าวสาร และเปิดรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจ การวิจัยเชิงสำรวจครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อย โดยเลือกจังหวัดสตูลเป็นพื้นที่วิจัย การรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิใช้แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญด้านปาล์มน้ำมัน และการทดลองใช้เรียบร้อยแล้ว ก่อนนำไปใช้กับเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยจำนวน 387 ราย ซึ่งใช้การสุ่มตัวอย่างแบบพหุวิธี การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า แหล่งข้อมูลข่าวสารที่สำคัญเกี่ยวกับการทำสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อย ได้แก่ เพื่อนเกษตรกร สำนักงานเกษตร การอบรม/การประชุม/การสัมมนา โทรทัศน์ ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องสำหรับนำไปใช้ประกอบการกำหนดสื่อที่เหมาะสมในการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำสวนปาล์มน้ำมันต่อไป

คำสำคัญ: การเปิดรับ เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน ข้อมูลข่าวสาร ปาล์มน้ำมัน สื่อ

¹ คณะเทคโนโลยีและการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยทักษิณ

² สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

* Corresponding author. E-mail: p_paratsanant@yahoo.co.th

บทนำ

จังหวัดสตูลมีปาล์มน้ำมันเป็นพืชเศรษฐกิจหลัก ดังนั้น ในแผนพัฒนาจังหวัดสตูลปี พ.ศ. 2561-2564 จึงมีโครงการที่เกี่ยวข้องกับปาล์มน้ำมัน นั่นคือ โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการแข่งขันสินค้าเกษตร ซึ่งอยู่ในกลยุทธ์ที่ 3 ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 โครงการนี้มีวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับปาล์มน้ำมัน คือ เพื่อถ่ายทอดความรู้ในการบริหารจัดการการผลิตทางการเกษตรที่เหมาะสมให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน และเพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตปาล์มน้ำมัน ซึ่งมีกิจกรรมหลัก คือ กิจกรรมโซนนิ่งปาล์มน้ำมัน (สำนักงานจังหวัดสตูล, 2560)

ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2552-2561) จังหวัดสตูลมีผลผลิตปาล์มน้ำมันต่อพื้นที่ให้ผลผลิต (น้อยกว่า 3 ตันต่อไร่) ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยทั้งของภาคใต้และของประเทศ (กรมส่งเสริมการเกษตร [กสก], 2562) ซึ่งผลการสำรวจเบื้องต้น (reconnaissance survey) จากการสนทนากลุ่มกับเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อย ในจังหวัดสตูล พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยมีข้อจำกัดด้านความรู้ในการทำสวนปาล์มน้ำมัน คือ มีความรู้ที่ไม่ถูกต้องและไม่เพียงพอ เช่น การใช้พันธุ์ปาล์มน้ำมันที่ไม่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของพื้นที่ การใส่ปุ๋ยที่ไม่เหมาะสม แม้เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยจะมีประสบการณ์การทำสวนปาล์มน้ำมันมากกว่า 10 ปีแล้วก็ตาม อีกทั้งการนำเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำสวนปาล์มน้ำมันของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องผ่านสื่อต่าง ๆ ยังมีน้อยกว่าที่ควรจะเป็น รวมถึงข้อมูลข่าวสารที่นำเสนอมีรายละเอียดน้อย ตลอดจนไม่มีความต่อเนื่อง และไม่สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยสูงอายุที่มีข้อจำกัดในการเข้าถึงและเปิดรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อส่งผลให้เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยได้รับข้อมูลข่าวสารที่ไม่เป็นปัจจุบันหรือไม่ทันสมัย นอกจากนี้ เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยยังต้องเผชิญกับความเสี่ยงทั้งด้านการผลิตและด้านการตลาดอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะในเรื่องของราคาปาล์มน้ำมันที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยอยู่ในฐานะผู้รับราคาตลาด (price taker) หากช่วงใดราคาปาล์มน้ำมันตกต่ำ เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยจะได้รับความเดือดร้อนจากรายได้ที่ลดลง

สิ่งสำคัญที่จะทำให้โครงการที่กล่าวมานั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ รวมทั้งลดข้อจำกัดและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการประกอบอาชีพการทำสวนปาล์มน้ำมัน คือ เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยจะต้องเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำสวนปาล์มน้ำมันจากสื่อต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ในการทำสวนปาล์มน้ำมัน อันจะทำให้การบริหารจัดการสวนปาล์มน้ำมันหรือการผลิตปาล์มน้ำมันมีประสิทธิภาพเชิงเศรษฐกิจที่สูงขึ้น รวมถึงการตัดสินใจด้านการผลิตและการตลาดมีความถูกต้อง ซึ่งส่งผลให้เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยมีรายได้สุทธิเพิ่มขึ้น ตลอดจนสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นได้ อาจกล่าวได้ว่า องค์ประกอบที่สำคัญในการขับเคลื่อนให้การทำสวนปาล์มน้ำมันขนาดเล็กประสบความสำเร็จได้ คือ ตัวเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันเอง การวิจัยครั้งนี้จึงมีคำถามการวิจัยว่า เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยในจังหวัดสตูลมีการเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำสวนปาล์มน้ำมันเป็นอย่างไร

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยในจังหวัดสตูล ผลการวิจัยที่ได้คาดว่าจะประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานเกษตรอำเภอในจังหวัดสตูล สำนักงานเกษตรจังหวัดสตูล สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดช่องทาง/สื่อที่เหมาะสมในการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำสวนปาล์มน้ำมันแก่เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยในพื้นที่วิจัยและพื้นที่อื่นที่มีบริบท/สภาพแวดล้อมใกล้เคียงกันหรือคล้ายคลึงกัน ตลอดจนหน่วยงานอื่น ๆ ซึ่งปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องดังกล่าว สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานกับเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยตามบริบทที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้มีความมั่นคงตามพันธกิจในแผนพัฒนาการเกษตรช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ [กษ], 2559) ตลอดจนการสร้างความแข็งแกร่งให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยภายใต้กรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน นอกจากนี้ ยังใช้เป็นฐานข้อมูลสำหรับนักส่งเสริมการเกษตร เพื่อนักวิจัย และผู้ที่สนใจประกอบการทำวิจัยในอนาคต

บททวนวรรณกรรม

แนวคิดว่าด้วยการเปิดรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อ

ข้อมูลข่าวสารถือเป็นปัจจัยสำคัญที่นำมาใช้ประกอบการตัดสินใจของบุคคล Assael (1998) ได้ให้ความหมายการเปิดรับข้อมูลข่าวสารสรุปได้ว่า การที่ประสาทสัมผัสของบุคคล อันได้แก่ การมองเห็น การได้ยิน การสัมผัส การดมกลิ่น และการลิ้มรส ถูกกระตุ้นด้วยสิ่งเร้า ซึ่งบุคคลจะเลือกเฉพาะสิ่งเร้าที่ตรงกับความต้องการหรือความสนใจของตนเอง และจะหลีกเลี่ยงการเปิดรับสิ่งเร้าที่ตนเองไม่ต้องการ ไม่สนใจ และเห็นว่าไม่มีความสำคัญ ทั้งนี้ หากบุคคลเลือกรับสิ่งเร้า การเปิดรับข้อมูลข่าวสารจะเกิดขึ้นทันที และยิ่งบุคคลเกิดความไม่แน่ใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งมากเท่าใด บุคคลนั้นย่อมต้องการเปิดรับข้อมูลข่าวสารมากขึ้นเท่านั้น อย่างไรก็ตาม การเลือกรับข้อมูลข่าวสารของแต่ละบุคคลจะมีความแตกต่างกันตามลักษณะส่วนบุคคล สภาพแวดล้อมในสังคม วัตถุประสงค์หรือความต้องการที่จะเปิดรับข้อมูลข่าวสาร (กาญจนา แก้วเทพ และนิคม ชัยขุนพล, 2555) ประสบการณ์ ความเชื่อ เจตคติ (Klapper, 1960) เป็นต้น

สื่อเป็นอุปกรณ์ เครื่องมือ กิจกรรม หรือบุคคลที่ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดหรือตอบสนองต่อข้อมูลข่าวสารในเรื่องและรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารดังกล่าวไปถึงกลุ่มเป้าหมาย (พัชรา เอี่ยมกิจการ สบายใจ และทิพวรรณ ลิ้มกูร, 2562) โดยทั่วไปบุคคลจะเลือกเปิดรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อ 3 ประเภท ดังนี้

1. สื่อมวลชน เป็นสื่อหรือตัวกลางที่สามารถนำสารจากผู้ส่งสารไปสู่ผู้รับสารได้เป็นจำนวนมากและรวดเร็วภายในระยะเวลาเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ (บุญยศิษย์ บุญโพธิ์, 2553) ซึ่งผู้รับสารมีความคาดหวังว่า การเปิดรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชนจะช่วยตอบสนองความต้องการของตนเองและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติบางอย่างได้ (ดวงฤทัย พงศ์ไพฑูริย์, 2544 อ้างถึงใน นิถุมล แสงหงษ์ และสมบุญ ศรีอนุรักษวงศ์, 2561)

2. สื่อบุคคล เป็นบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น เกษตรกร สมาชิกในครัวเรือนเกษตรกร ผ่านการสื่อสารระหว่างบุคคลด้วยคำพูด ท่าทาง และข้อเขียน ตลอดจนใช้วิธีการและช่องทางที่เหมาะสมกับผู้รับสาร เช่น การสนทนา การสาธิต การบรรยาย โทรศัพท์ สื่อสังคมออนไลน์ สื่อบุคคลในการส่งเสริมการเกษตรหมายถึงรวมถึงสื่อบุคคลที่อยู่ในชุมชน เช่น เกษตรกรต้นแบบ/ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำเกษตรกร ผู้นำท้องถิ่น และสื่อบุคคลที่มาจากภายนอกทั้งจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน เช่น นักส่งเสริมการเกษตร (ภรณ์ ต่างวิวัฒน์, 2558) ในกรณีที่ต้องการให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งเกิดการยอมรับข้อมูลข่าวสาร ควรใช้การสื่อสารระหว่างบุคคล ซึ่งมีสื่อบุคคลเป็นผู้เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร สื่อบุคคลนี้จะมีประโยชน์อย่างมากในกรณีที่ผู้ส่งสารต้องการให้ผู้รับสารมีความเข้าใจอย่างชัดเจน และตัดสินใจรับข้อมูลข่าวสารได้อย่างมั่นใจยิ่งขึ้น การสื่อสารระหว่างบุคคลนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การติดต่อโดยตรง และการติดต่อโดยกลุ่ม (ดวงฤทัย พงศ์ไพฑูริย์, 2544 อ้างถึงใน นิฤมล แสงหงษ์ และสมบุญณ์ ศรีอนุรักษวงศ์, 2561)

3. สื่อเฉพาะกิจ เป็นสื่อที่ผลิตขึ้นมาเพื่อผู้รับสารเฉพาะกลุ่ม โดยมีเนื้อหาที่เฉพาะเจาะจง ดังนั้นการเปิดรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อประเภทนี้ ผู้รับสารจะได้รับข้อมูลข่าวสารหรือความรู้เฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง (ดวงฤทัย พงศ์ไพฑูริย์, 2544 อ้างถึงใน นิฤมล แสงหงษ์ และสมบุญณ์ ศรีอนุรักษวงศ์, 2561)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวางในจังหวัดสตูล ซึ่งเป็นพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันดั้งเดิมของภาคใต้ และมีประวัติศาสตร์เกี่ยวกับปาล์มน้ำมันมาอย่างยาวนาน (ธีระ เอกสมทราเมษฐ์, 2554) กลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยใน 6 อำเภอของจังหวัดสตูลที่มีผลผลิตปาล์มน้ำมันต่อพื้นที่ให้ผลผลิตต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งภาคใต้และของประเทศ ได้แก่ มะนัง (117 ราย) ละงู (108 ราย) ควนกาหลง (51 ราย) ทุ่งหว้า (50 ราย) ควนโดน (32 ราย) และท่าแพ (29 ราย) รวม 387 ราย (1 ครัวเรือนต่อตัวแทนเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อย 1 ราย) ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie และ Morgan (1970)

การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการแบบพหุวิธี โดยเริ่มจากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามจำนวนอำเภอที่ได้เลือกไว้ และกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละอำเภอตามสัดส่วนของครัวเรือนเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันในอำเภอนั้น ซึ่งแต่ละอำเภอใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ หลังจากนั้นได้ใช้การเลือกแบบเจาะจง โดยมีเกณฑ์ในการเลือก คือ (1) เป็นเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยที่มีสวนปาล์มน้ำมันขนาดเล็ก หรือมีพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันรวมกันไม่เกิน 50 ไร่ และ (2) ประสบปัญหาด้านการผลิตและด้านการตลาดปาล์มน้ำมัน หรือปัญหาใดปัญหาหนึ่ง

การรวบรวมข้อมูลใช้แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญด้านปาล์มน้ำมันจำนวน 3 คน และการทดลองใช้กับเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 รายเรียบร้อยแล้ว ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องในแต่ละข้อคำถามมากกว่า 0.60 แสดงว่าอยู่ในระดับดี (บุญธรรม กิจปริดาภิสิทธิ์, 2549) และมีค่าความเชื่อมั่นแบบความสอดคล้องภายในตามวิธีการของ Cronbach (1990)

ในระดับที่ยอมรับได้ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป (Nunnally, 1978)

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทั้งนี้ การประเมินการเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ 3 แทนมาก 2, 1 และ 0 แทนปานกลาง น้อย และไม่ได้รับ ตามลำดับ โดยมีเกณฑ์การประเมินผล คือ มาก (2.01-3.00 คะแนน) ปานกลาง (1.01-2.00 คะแนน) และน้อย (0.00-1.00 คะแนน)

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ในส่วนบุคคลแวดล้อม เพื่อนเกษตรกรมีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด 2.09 ± 1.19 คะแนน (ตารางที่ 1) แสดงว่า เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำสวนปาล์มน้ำมันจากแหล่งดังกล่าวในระดับมาก โดยมีจำนวนเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อย 293 (75.71%) และ 24 (6.20%) รายที่เปิดรับข้อมูลข่าวสารด้านการผลิตและการตลาดจากแหล่งนี้ ตามลำดับ ทั้งนี้ เพราะจังหวัดสตูลจัดเป็นเขตเศรษฐกิจปาล์มน้ำมัน หรือเขตเหมาะสมสำหรับการปลูกปาล์มน้ำมัน (กษ, 2556) ทำให้ปาล์มน้ำมันเป็นพืชเศรษฐกิจที่ประชากรในพื้นที่ปลูกกันมาก ขณะที่เพื่อนเกษตรกรจัดเป็นกลุ่มปฐมภูมิ (เอมอร เจริญมาศ, 2558) ซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยและ/หรือมีการปะทะสังสรรค์กันโดยตรง

นอกจากนี้ ผลการวิจัย ยังพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยส่วนใหญ่ (295 ราย (76.23%)) เป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตรตั้งแต่ 1 กลุ่มขึ้นไป เช่น กองทุนหมู่บ้าน สหกรณ์การเกษตร กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยสามารถพูดคุยหรือสนทนากับเพื่อนเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตรเดียวกันและ/หรืออยู่ใกล้ที่พักอาศัยและ/หรือในพื้นที่ใกล้เคียงกัน เพื่อเปิดรับ/แลกเปลี่ยนความคิดเห็น/ข้อมูลข่าวสาร/ความรู้/ประสบการณ์การทำสวนปาล์มน้ำมันระหว่างกัน ตลอดจนขอคำแนะนำ/ปรึกษาเกี่ยวกับปัญหา/ข้อสงสัยในการทำสวนปาล์มน้ำมันทั้งด้านการผลิตและการตลาดได้บ่อยตามที่ต้องการหรือสะดวก ส่งผลให้เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยเกิดความสนิทสนม ความใกล้ชิด และความคุ้นเคยกับเพื่อนเกษตรกร รวมทั้งยังทำให้เพื่อนเกษตรกรเป็นกลุ่มอ้างอิงที่มีผลต่อเจตคติและการตัดสินใจของเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อย ทั้งนี้จะมีผลต่อเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับระดับความผูกพันของเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยที่มีต่อเพื่อนเกษตรกรรายนั้น

ตารางที่ 1 การเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยในพื้นที่วิจัย
(n = 387)

แหล่งข้อมูลข่าวสาร	ประเด็น		ค่าเฉลี่ย	ระดับการเปิดรับ ข้อมูลข่าวสาร
	การผลิต	การตลาด		
1. บุคคลแวดล้อม				
1.1 เพื่อนเกษตรกร	293 (75.71%)	24 (6.20%)	2.09±1.19	มาก
1.2 ญาติพี่น้อง	233 (60.21%)	19 (4.91%)	1.72±1.33	ปานกลาง
1.3 เกษตรกรต้นแบบ/ปราชญ์ชาวบ้าน	169 (43.67%)	7 (1.81%)	1.40±1.41	ปานกลาง
1.4 ผู้นำท้องถิ่น/ชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	88 (22.74%)	6 (1.55%)	0.68±1.14	น้อย
2. หน่วยงาน/สถานประกอบการ				
2.1 สำนักงานเกษตร	241 (62.27%)	26 (6.72%)	1.71±1.35	ปานกลาง
2.2 แหล่งรับซื้อผลผลิตปาล์มน้ำมัน	19 (4.91%)	68 (17.57%)	0.63±1.11	น้อย
2.3 ศูนย์วิจัยปาล์มน้ำมัน	49 (12.66%)	3 (0.77%)	0.46±1.00	น้อย
2.4 มหาวิทยาลัย/สถาบันการศึกษา	38 (9.82%)	1 (0.26%)	0.34±0.83	น้อย
2.5 ร้านค้า/ตัวแทนจำหน่ายปัจจัยการผลิต	30 (7.75%)	6 (1.55%)	0.27±0.68	น้อย
2.6 องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)	9 (2.33%)	0 (0.00%)	0.12±0.42	น้อย
3. กิจกรรม/กระบวนการเรียนรู้				
3.1 การอบรม/การประชุม/การสัมมนา	227 (58.66%)	23 (5.94%)	1.59±1.37	ปานกลาง
3.2 ทัศนศึกษา/แปลงสาธิต/นิทรรศการ	123 (31.78%)	11 (2.84%)	0.95±1.32	น้อย
4. สื่อ				
4.1 โทรทัศน์	155 (40.05%)	133 (34.37%)	1.37±1.31	ปานกลาง
4.2 คู่มือ/เอกสารประกอบการทำสวนปาล์ม น้ำมัน	182 (47.03%)	10 (2.58%)	1.33±1.37	ปานกลาง
4.3 อินเทอร์เน็ต เช่น YouTube	42 (10.85%)	13 (3.36%)	0.39±0.90	น้อย
4.4 วิทยุ	15 (3.88%)	5 (1.29%)	0.16±0.54	น้อย
4.5 นิตยสาร/วารสาร	10 (2.58%)	3 (0.77%)	0.16±0.57	น้อย
4.6 หนังสือพิมพ์	12 (3.10%)	3 (0.77%)	0.15±0.52	น้อย
4.7 วีดิทัศน์	4 (1.03%)	3 (0.77%)	0.11±0.43	น้อย

เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำสวนปาล์มน้ำมันจากญาติพี่น้อง และเกษตรกรต้นแบบ/ปราชญ์ชาวบ้านในอันดับรองลงมา ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์กันแบบญาติพี่น้องและทุนทางสังคมที่มีอยู่ในพื้นที่ ซึ่งปัจจุบันการสื่อสารในกลุ่มของเกษตรกรด้วยกันเองมีเพิ่มมากขึ้น เกษตรกรบางรายมีความรู้ ความสามารถ และประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ หรือเป็นผู้แนะนำเกษตรกรรายอื่นได้เป็นอย่างดี เพราะสามารถสื่อสารในภาษาเดียวกันกับเกษตรกรได้ นอกจากนี้ สวนหรือฟาร์มของเกษตรกรกลุ่มนี้สามารถใช้เป็นแหล่งเรียนรู้แก่เกษตรกรทั่วไปที่สนใจในองค์ความรู้ ประสบการณ์ และความชำนาญที่เกษตรกรกลุ่มนี้มี (เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ, 2558) ทั้งนี้ การสนทนาหรือการได้ยินคนอื่นพูดคุยกันตามสถานที่ต่าง ๆ ถือเป็นการศึกษาตามอัธยาศัย (informal education) หรือการศึกษาตามธรรมชาติ ซึ่งเป็นการเรียนรู้หรือการศึกษาตลอดชีวิต โดยไม่มีหลักสูตรและชั้นเรียน

สื่อบุคคลเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำสวนปาล์มน้ำมันที่สำคัญของเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อย เนื่องจากสื่อดังกล่าวเป็นสื่อที่มีชีวิตและสื่อพื้นฐานที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้และให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ซึ่งมีมาตั้งแต่ดั้งเดิมก่อนการใช้สื่อประเภทอื่น (เกศินี จุฑาวิจิตร, 2540) จึงจัดเป็นสื่อที่เก่าแก่ที่สุด (ภรณ์ ต่างวิวัฒน์, 2558) อีกทั้งยังเป็นสื่อที่ช่วยแก้ปัญหา ให้คำปรึกษา และตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยได้โดยตรง เพราะเป็นสื่อที่เข้าถึงและใกล้ชิดกับเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อย ตลอดจนเป็นสื่อที่สามารถจูงใจเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยได้ผ่านการสื่อสารแบบเผชิญหน้า (บุหลัน กุลวิจิตร, 2560) ซึ่งถือเป็นวิธีการที่ดีที่สุดสำหรับการเปลี่ยนแปลงเจตคติ เพราะการเผชิญหน้ากันโดยตรงจะทำให้การสื่อสารมีความชัดเจน โดยผู้ที่ทำหน้าที่เป็นสื่อบุคคลจะเห็นการตอบสนองของผู้รับสารได้ในทันที รวมถึงสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทั้งของตนเองและผู้รับสารได้ตลอดเวลา เพื่อให้การสื่อสารนั้นบรรลุเป้าหมาย (สิทธิโชค วรรณสันติกุล, 2546) อย่างไรก็ตาม สื่อบุคคลถือเป็นสื่อที่ไม่ถาวรยากต่อการตรวจสอบและอ้างอิง เว้นแต่จะมีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร (พจน์ ใจชาญสุขกิจ, 2555) อ้างถึงใน บุหลัน กุลวิจิตร, 2560) หรือบันทึกเป็นภาพและเสียง

ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของประกายตา หลีกภัย (2554) ซึ่งรายงานว่ เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากเพื่อนบ้าน รวมถึงเจนจิรา ใจทาน, สาวิตรี รังสิทธิ์, และพิชัย ทองดีเลิศ (2556) ที่พบว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แล้วนำมาบอกต่อเพื่อนเกษตรกรด้วยกัน มีผลต่อการรับรู้ของเกษตรกรมากกว่าข้อมูลข่าวสารที่มาจากแหล่งอื่น ทำนองเดียวกันนพพร ชูทอง, สุวิสา พัฒนเกียรติ, พัฒนา สุขประเสริฐ, และรุจีพัชร บุญจริง (2558) ได้รายงานว่ เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรผ่านสื่อบุคคลมากที่สุด นอกจากนี้ เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และบำเพ็ญ เขียวหวาน (2558) ได้รายงานว่ เกษตรกรทั้งหมดรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากเพื่อนบ้านมากที่สุด

งานวิจัยของเหมือนฝัน रामเทพ (2558) ได้พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการปลูกปาล์มน้ำมันทางสื่อบุคคลจากญาติพี่น้องมากที่สุด และเพื่อนบ้านในอันดับรองลงมา เนื่องจากญาติพี่น้องจัดเป็นกลุ่มปฐมภูมิ (เอมอร เจียรมาศ, 2558) เช่นเดียวกับเพื่อนเกษตรกร ขณะที่ปฐวีชญ์ พัทยากินันท์ และพลากร สัตย์ชื่อ (2561) ได้รายงานว่ สื่อบุคคลเป็นแหล่งเดียวที่เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันได้รับข้อมูล

ชาวสวนในระดับปานกลาง ส่วนสื่อประเภทอื่นอยู่ในระดับน้อย เพราะสื่อบุคคลเป็นสื่อที่อยู่ใกล้ตัวเกษตรกร ผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันมีความสะดวกในการเข้าถึงและเปิดรับข้อมูลข่าวสาร

ในส่วนหน่วยงาน/สถานประกอบการ สำนักงานเกษตรมีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด 1.71 ± 1.35 คะแนน แสดงว่า เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำสวนปาล์มน้ำมันจากแหล่งดังกล่าวในระดับปานกลาง โดยมีจำนวนเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อย 241 (62.27%) และ 26 (6.72%) รายที่เปิดรับข้อมูลข่าวสารด้านการผลิตและการตลาดจากแหล่งนี้ ตามลำดับ ทั้งนี้ เนื่องจากหน่วยงานดังกล่าว มีบทบาทในการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตร เช่น การถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการทำสวนปาล์มน้ำมันผ่าน การจัดฝึกอบรม เพื่อให้เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยได้นำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการพัฒนาอาชีพการทำสวนปาล์มน้ำมันต่อไป การรับฟังและให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการทำสวนปาล์มน้ำมันแก่เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยโดยเจ้าหน้าที่ของสำนักงานเกษตรซึ่งเป็นทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร รวมทั้งเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดและมีการติดต่อสื่อสารกับเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อย

ในส่วนกิจกรรม/กระบวนการเรียนรู้ เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำสวนปาล์มน้ำมันจากการอบรม/การประชุม/การสัมมนาในระดับปานกลาง มีคะแนนเฉลี่ย 1.59 ± 1.37 คะแนน โดยมีจำนวนเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อย 227 (58.66%) และ 23 (5.94%) รายที่เปิดรับข้อมูลข่าวสารด้านการผลิตและการตลาดจากแหล่งนี้ ตามลำดับ ทั้งนี้ จุดมุ่งหมายของการอบรม คือ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต หรือเพิ่มผลผลิตส่วนเพิ่มของแรงงานทั้งในปัจจุบันและอนาคต (บุญคง หันจางสิทธิ์, 2549) ซึ่งกิจกรรม/กระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวสามารถปรับปรุง/ดัดแปลง/แก้ไขให้มีความยืดหยุ่น เหมาะสมกับโอกาสและสถานการณ์ได้ง่าย ซึ่งเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยจะได้รับความรู้ผ่านประสาทสัมผัส ได้แก่ การมองเห็น การได้ยิน การสัมผัส การสังเกต

งานวิจัยของประกายดา หลีกภัย (2554) ได้รายงานไว้ว่า เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันต้องการเข้ารับการอบรม เพื่อเพิ่มพูนความรู้ รวมทั้งแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์กับเพื่อนเกษตรกรด้วยกันเอง โดยความรู้ที่ได้รับจากการเข้ารับการอบรมสามารถนำไปใช้สำหรับการปฏิบัติงานในสวนปาล์มน้ำมันได้ทันที ขณะที่เหมือนฝัน รามเทพ (2558) ได้รายงานไว้ว่า เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการปลูกปาล์มน้ำมันทางสื่อเฉพาะกิจจากการอบรมมากที่สุด เพราะทำให้เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันมีความรู้เกี่ยวกับการปลูกปาล์มน้ำมันมากขึ้น อีกทั้งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรสามารถให้คำแนะนำและตอบข้อสงสัยของเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันได้โดยตรง ตลอดจนการอบรมยังเป็นโอกาสให้เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันสามารถแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างเพื่อนเกษตรกรด้วยกันเองได้

ในส่วนสื่อโทรทัศน์มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด 1.37 ± 1.31 คะแนน แสดงว่า เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำสวนปาล์มน้ำมันจากแหล่งดังกล่าวในระดับปานกลาง โดยมีจำนวนเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อย 155 (40.05%) และ 133 (34.37%) รายที่เปิดรับข้อมูลข่าวสาร/ความรู้ด้านการผลิตและการตลาดจากแหล่งนี้ ตามลำดับ ทั้งนี้ เพราะโทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่เกษตรกรผู้ปลูกปาล์ม

น้ำมันรายย่อยทุกครัวเรือนมี หรือเป็นสื่อที่อยู่ใกล้ตัวซึ่งเข้าถึงได้ง่าย รวมถึงมีความรวดเร็ว เพราะสัญญาณโทรทัศน์ครอบคลุมทุกพื้นที่

Schramm (1973 อ้างถึงใน บาร์นีย์ อุปลลา, 2547) ได้กล่าวถึงหลักการทั่วไปของการเลือกรับข้อมูลข่าวสารว่า บุคคลจะเลือกรับข้อมูลข่าวสารโดยมีการเปรียบเทียบระหว่างความพยายามที่ต้องใช้และผลประโยชน์ที่จะได้รับ เห็นได้ว่า โทรทัศน์เป็นสื่อที่สอดคล้องกับหลักการดังกล่าว เพราะเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยใช้ความพยายามน้อยในการเข้าถึงเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ และมีค่าใช้จ่ายไม่สูงมาก อย่างไรก็ตาม อาจเป็นไปได้เฉพาะการเลือกรับข้อมูลข่าวสารบางครั้งเท่านั้น และมีปัจจัยอื่นที่ควรพิจารณาอีกหลายประการ เช่น การมีประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ความสามารถในการประเมินสาระ/ประโยชน์ของข้อมูลข่าวสาร ภูมิหลัง สถานภาพ ตลอดจนสถานะทางสังคมและจิตใจของแต่ละบุคคลด้วย

โทรทัศน์เป็นสื่อที่มีภาพ เสียง และข้อความ ซึ่งทำให้เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยเข้าใจและจดจำเนื้อหาได้ง่าย โดยเฉพาะเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยที่มีความสามารถในการอ่านน้อย สามารถรับรู้ผ่านการมองเห็นภาพที่เคลื่อนไหวและการฟังเสียงไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งการรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสมากกว่า 1 ทาง ย่อมดีกว่าการรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสเพียงทางเดียว อีกทั้งยังก่อให้เกิดความเพลิดเพลินและอารมณ์คล้อยตาม เพราะภาพ 1 ภาพ อาจสะท้อนค่าเป็น 1,000 คำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาพที่มีการเคลื่อนไหว และภาพยังทำให้บุคคลเชื่อได้อีกด้วย นอกจากนี้ หากรายการโทรทัศน์ถูกนำมาเผยแพร่ในเว็บไซต์ เช่น YouTube เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยสามารถดูซ้ำในเวลาใดก็ได้ ซึ่งถือเป็นการศึกษาตามอัธยาศัย

เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยโดยภาพรวมมีอายุค่อนข้างมาก เฉลี่ย 54.50 ปี จึงมีความสามารถในการมองเห็นลดลง หรือมีปัญหาทางสายตา ทำให้การดูโทรทัศน์ ซึ่งมีทั้งภาพเคลื่อนไหวและเสียงประกอบ เป็นทางเลือกที่ดีกว่า เพราะเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยสามารถมองเห็นได้ชัดเจนกว่า และไม่จำเป็นต้องนำเสนอมุมมองหรือข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วและทันเหตุการณ์ เพราะสามารถถ่ายทอดเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไปยังเกษตรกรและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ในทันที (เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ, 2558) ซึ่งเป็นไปตามที่ยุบล เบญจรงค์กิจ (2534 อ้างถึงใน อัญชิสา สรรพาวัตร, 2544) ได้กล่าวไว้ว่า บุคคลที่มีอายุในช่วงอายุ 55-60 ปี จะดูโทรทัศน์เพิ่มขึ้น

เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยส่วนใหญ่ (367 ราย (94.83%)) มีการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ทำให้ทักษะในการอ่านไม่สูงมาก จึงเน้นการใช้สื่อประเภทโทรทัศน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุชญา เต็มงามอนา, อานินทร์ คงศิลา, และสาวิตรี รังสิภัทร์ (2561) ที่รายงานว่า สื่อมวลชนที่เกษตรกรเข้าถึงมากที่สุด คือ โทรทัศน์ และอรุณี ตันศักดิ์ดา (2554) ที่พบว่า เกษตรกรแสวงหาข้อมูลข่าวสารจากการรับชมรายการโทรทัศน์ในรูปแบบข่าวมากที่สุด รวมทั้งนิวัฒน์ งามเขต (2556) และอดิพล เอื้อจรสพันธุ์ (2562) ที่รายงานว่า เกษตรกรใช้สื่อโทรทัศน์เพื่อประโยชน์ทางการเกษตรมากที่สุด

งานวิจัยของ Ani, Umunakwe, Ejiogu–Okereke, Nwakwasi, และ Aja (2015) รวมถึง Aldosari, Shunaifi, Ullah, Muddassir, และ Noor (2019) ได้รายงานว่า โทรทัศน์เป็นสื่อที่สำคัญสำหรับใช้เผยแพร่ข้อมูล

ชาวสารทางการเกษตรแก่เกษตรกร ทำนองเดียวกัน Nazari และ Hassan (2011) ได้รายงานว่าการศึกษาด้านทางโทรทัศนทำให้เกษตรกรมีความรู้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ รวมถึง Nazari และ Hasbullah (2008) ได้กล่าวไว้ว่า ในประเทศที่มีระดับการรู้หนังสือหรือการอ่านออกเขียนได้ต่ำมาก โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท ซึ่งเป็นชุมชนเกษตร โทรทัศนถือเป็นสื่อที่มีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่เทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่แก่เกษตรกรทั้งกลุ่มที่ได้รับการศึกษาและไม่ได้รับการศึกษาภายในระยะเวลาอันสั้น

เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยส่วนหนึ่งไม่ได้รับชมรายการโทรทัศนในช่วงเวลาที่มีการออกอากาศ เนื่องจากเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยไม่ทราบช่วงเวลาที่จะออกอากาศของรายการโทรทัศน ทั้งยังต้องปฏิบัติงานในกิจกรรมการผลิตปาล์มน้ำมัน ขณะที่เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยอีกส่วนหนึ่งที่ปฏิบัติงานดังกล่าวเสร็จสิ้นแล้ว จะนอนพักผ่อนตามอัธยาศัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ibitoye, Akinsorotan, Meludu, และ Ibitoye (2011) ที่พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันในสัดส่วนมากที่สุดได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรจากโทรทัศนในบางครั้งเท่านั้น

เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยทุกรายสามารถอ่านหนังสือได้ จึงสามารถเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำสวนปาล์มน้ำมันจากคู่มือ/เอกสารประกอบการทำสวนปาล์มน้ำมัน ซึ่งมีการสื่อสารผ่านตัวอักษรและอาจมีภาพประกอบ หรือใช้ข้อความประกอบภาพ รวมทั้งสามารถให้เนื้อหาได้อย่างละเอียด สามารถอ่านซ้ำได้ และเป็นสื่อที่มีความคงทน จึงเหมาะสำหรับใช้นำเสนอเรื่องที่เป็นหลักการ สิ่งที่มีความหมายแน่นอน และใช้สำหรับอ้างอิง (เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ, 2558) ซึ่งงานวิจัยของเหมือนฝัน งามเทพ (2558) ได้รายงานว่าการปลูกปาล์มน้ำมันรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการปลูกปาล์มน้ำมันทางสื่อมวลชนจากหนังสือ/ตำราเกี่ยวกับการปลูกปาล์มน้ำมันมากที่สุด รองลงมา คือ โทรทัศน เป็นไปได้ว่า หนังสือ/ตำราเกี่ยวกับการปลูกปาล์มน้ำมันเป็นสื่อที่เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันสามารถนำมาอ่านได้ตลอดเวลาตามที่ต้องการ ขณะที่โทรทัศนอาจเป็นสื่อที่ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันเกิดข้อจำกัดในการเข้าถึงดังที่ได้กล่าวไปแล้ว

เป็นที่น่าสังเกตว่า แมคนในสังคมมีการใช้อินเทอร์เน็ตกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน เพราะเป็นสื่อที่เปิดโอกาสให้ผู้รับสารสามารถเข้าถึงเนื้อหาได้ตามความต้องการทั้งด้านเวลา สถานที่ และความสนใจ โดยผู้รับสารสามารถเข้าถึงและแสวงหาข้อมูลข่าวสารได้ด้วยตนเอง ทำให้บทบาทของผู้รับสารเป็นไปในลักษณะของการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร หรือเป็นผู้เลือกข้อมูลข่าวสารโดยเสรี (วรุฒิ อ่อนน่วม, 2555) นอกจากนี้ ยังมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ผ่านอินเทอร์เน็ต เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ ในการติดต่อสื่อสารกัน ซึ่งเป็นสื่อที่เชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่มเป้าหมายได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง (เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ, 2558) แต่ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำสวนปาล์มน้ำมันจากแหล่งนี้ในระดับน้อย เนื่องจากเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยโดยภาพรวมมีอายุค่อนข้างมากดังที่ได้กล่าวไปแล้ว จึงมีข้อจำกัดในเรื่องทักษะการใช้คอมพิวเตอร์/อุปกรณ์สื่อสารเพื่อสืบค้นข้อมูลผ่านระบบอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ ยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต เพราะเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยต้องมีค่าใช้จ่ายเพื่อเข้าถึงสื่อ นั่นคือค่าบริการอินเทอร์เน็ตแบบรายเดือนหรือแบบเติมเงิน

สรุปและข้อเสนอแนะ

เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยจำเป็นต้องเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำสวนปาล์มน้ำมัน เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพการทำสวนปาล์มน้ำมัน การวิจัยครั้งนี้จึงมีความสำคัญ ผลการวิจัยสรุปได้ว่าเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยมีการเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำสวนปาล์มน้ำมันในระดับปานกลาง ขึ้นไปจากเพื่อนเกษตรกร ญาติพี่น้อง เกษตรกรต้นแบบ/ปราชญ์ชาวบ้าน สำนักงานเกษตร การอบรม/การประชุม/ การสัมมนา โทรทัศน์ และคู่มือ/เอกสารประกอบการทำสวนปาล์มน้ำมัน จากผลการวิจัยสามารถเสนอแนะแนวทาง เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานเกษตรอำเภอในจังหวัดสตูล สำนักงานเกษตรจังหวัด สตูล นำไปใช้ประโยชน์ได้ ดังนี้

1. ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยมีการเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำสวนปาล์มน้ำมันจากเพื่อนเกษตรกรในระดับมาก ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรแจ้งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมการให้ความรู้ โดยมุ่งไปยังเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยที่เข้ามาติดต่อหรือรับบริการ ที่สำนักงานเกษตร และเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยที่ใช้บริการร้านน้ำชา-กาแฟในหมู่บ้าน เนื่องจากวัฒนธรรมของคนในภาคใต้จะมีการสนทนากันในช่วงเช้าที่ร้านน้ำชา-กาแฟ ทั้งนี้ เพื่อให้เกษตรกรผู้ปลูกปาล์ม น้ำมันรายย่อยเหล่านี้สื่อสาร/ถ่ายทอด/บอกต่อแก่เพื่อนเกษตรกรด้วยตนเอง และคาดว่าเพื่อนเกษตรกรที่เป็น ผู้รับสารจะสื่อสารกับเพื่อนเกษตรกรรายอื่นที่ยังไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารต่อไป

2. ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรต้นแบบ/ปราชญ์ชาวบ้าน สำนักงานเกษตร การอบรม/การประชุม/ การสัมมนา โทรทัศน์ และคู่มือ/เอกสารประกอบการทำสวนปาล์มน้ำมัน เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำสวนปาล์มน้ำมันที่มีความสำคัญในอันดับรองลงมา ดังนั้น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของหน่วยงานภาครัฐ ที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยหมั่นเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการทำสวนปาล์ม น้ำมันด้วยการสนทนา/การปรึกษา/การเรียนรู้/การแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับสื่อบุคคลทั้งในและนอกชุมชน เช่น เกษตรกรต้นแบบ/ปราชญ์ชาวบ้าน หรือเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ รวมทั้งการหาความรู้จากกิจกรรมการให้ความรู้และสื่อดังที่กล่าวมาข้างต้น โดยให้เกษตรกรผู้ปลูกปาล์ม น้ำมันรายย่อยตระหนักว่า อาชีพการทำสวนปาล์มน้ำมันมีความเสี่ยงด้านการผลิตและด้านตลาดเช่นเดียวกับการปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดอื่น เพราะปริมาณผลผลิตปาล์มน้ำมันที่ได้รับและราคาผลผลิตปาล์มน้ำมันมีการเปลี่ยนแปลง ตามฤดูกาลและปัจจัยภายนอกอื่น ๆ ที่เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยไม่สามารถควบคุมหรือจัดการได้

3. ผลการวิจัย แสดงให้เห็นว่า อินเทอร์เน็ตเป็นสื่อที่เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยเปิดรับข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับการทำสวนปาล์มน้ำมันในระดับน้อย ดังนั้น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของหน่วยงานภาครัฐ ที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยเล็งเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของการใช้สื่อ ดังกล่าว โดยจัดเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและอาสาสมัครเกษตรเข้าไปให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ต และประชาสัมพันธ์เว็บไซต์ของหน่วยงานแก่เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกร ผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยสูงอายุ ทั้งนี้ เว็บไซต์ของหน่วยงานควรปรับปรุงให้สามารถใช้งานได้ง่าย ตลอดจน

อัปเดตข้อมูลข่าวสารในเว็บไซต์ให้มีความทันสมัย ทันเหตุการณ์ และมีรายละเอียดที่สำคัญหรือจำเป็นด้วย นอกจากนี้ ถ้าเป็นไปได้ควรจัดให้มีจุดบริการอินเทอร์เน็ตภายในพื้นที่โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายภายใต้ข้อจำกัดของงบประมาณที่ได้รับ เพราะในปัจจุบันเป็นยุคที่เทคโนโลยีสร้างความพลิกผัน ซึ่งทำให้ผู้คนในสังคมสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ จากการเชื่อมโยงด้วยระบบอินเทอร์เน็ตผ่านอุปกรณ์สื่อสารและคอมพิวเตอร์ ฉะนั้นเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันรายย่อยที่สามารถใช้สื่อดังกล่าวได้ จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่อาจมีภาพ เสียง และข้อความประกอบ ได้อย่างรวดเร็วและทันเหตุการณ์ ซึ่งจะช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลา รายได้ และสถานที่ได้

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2562). *ปาล์มน้ำมัน: เนื้อที่ให้ผลและผลผลิตเฉลี่ยในช่วงปี พ.ศ. 2552-2561*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง. (เอกสารไม่ตีพิมพ์).
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2556). การกำหนดเขตเหมาะสมสำหรับการปลูกปาล์มน้ำมัน จำแนกตามรายภาค จังหวัด อำเภอบางบาล. สืบค้นเมื่อ 17 กรกฎาคม 2562, จาก http://www.idd.go.th/News Index/Zoning_Plant/zoning_palm.pdf
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2559). *แผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- กาญจนา แก้วเทพ, และนิคม ชัยชนูพล. (2555). *คู่มือสื่อใหม่ศึกษา*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- เกศินี จุฑาวิจิตร. (2540). *การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น*. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.
- เจนจิรา ใจทาน, สาวิตรี รังสิภัทร์, และพิชัย ทองดีเลิศ. (2556). การรับรู้ถึงผลกระทบจากการเผาอ้อยของเกษตรกรในเขตอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์. *วารสารวิชาการส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร*, 9(2), 30-37.
- ธีระ เอกสมทราเมษฐ์. (2554). *การปรับปรุงพันธุ์ปาล์มน้ำมัน*. กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พรินติ้ง เฮาส์.
- นพพร ชูทอง, สุวิสา พัฒนเกียรติ, พัฒนา สุขประเสริฐ, และรุจีพัชร บุญจริง. (2558). การยอมรับเทคโนโลยีการปลูกปาล์มน้ำมันของเกษตรกรอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 10(3), 53-63.
- นิกรมล แสงหงษ์, และสมบุญรณ์ ศรีอนุรักษวงศ์. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ในภาพลักษณ์ของตราสินค้าห้างสรรพสินค้าสยามดิสคัฟเวอรีของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 12(1), 1-12.

- นิวัฒน์ งามเขต. (2556). การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร การตระหนักรู้ ทักษะคิด และการยอมรับนวัตกรรมเกี่ยวกับแนวคิดเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มชาวนาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารมนุษยศาสตร์ ฉบับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง*, 2(1), 128-136.
- บารณี อุปลา. (2547). *การแสวงหาข่าวสาร ความรู้ และการใช้ประโยชน์จากรายการส่งเสริมความรู้ด้านกฎหมายทางโทรทัศน์ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- บุญคง หันจางสิทธิ์. (2549). *เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรมนุษย์: ประชากร แรงงาน การศึกษา ฝึกอบรม ศาสนธรรม จริยธรรม สุขภาพอนามัย สิ่งแวดล้อม* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮาส์.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ. (2549). *เทคนิคการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลสำหรับกาวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: จามจุรีโปรดักท์.
- บุญยศิษย์ บุญโพธิ์. (2553). สื่อมวลชนกับการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล. *วารสารนักบริหาร*, 30(1), 86-88.
- บุหลัน กุลวิจิตร. (2560). สื่อบุคคลกับการส่งเสริมการเกษตร 4.0. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(3), 2440-2454.
- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ. (2558). การใช้การสื่อสารในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร. ใน *การสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร หน่วยที่ 11-15* (น.13(1)-13(49)). นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ, และบำเพ็ญ เขียวหวาน. (2558). การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการเกษตรของเกษตรกร. *วารสารสังคมศาสตร์*, 4(2), 43-54.
- ประกายตา หลีกภัย. (2554). *การประเมินผลโครงการส่งเสริมการปลูกปาล์มน้ำมันเพื่อใช้เป็นพลังงานทดแทนปี 2552 จังหวัดตรัง* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ปฐวิชญ์ พิศยาภินันท์, และพลากกร สัตย์เชื้อ. (2561). การรับรู้ผลกระทบต่อการประกอบอาชีพของเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันจากการเข้าร่วมประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: บทเรียนจากเขตเกษตรเศรษฐกิจปาล์มน้ำมันในภาคใต้ของประเทศไทย. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 39(2), 696-708.
- พัชรา เอี่ยมกิจการ สบายใจ, และทิพวรรณ ลิ้มงูร. (2562). ความต้องการสื่อในการส่งเสริมการเกษตรในเมืองของสถานศึกษาในเขตชุมชนเมือง. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 27(55), 110-134.
- ภรณ์ ต่างวิวัฒน์. (2558). สื่อบุคคลเพื่อการสื่อสารในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร. ใน *การสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร หน่วยที่ 6-10* (น.6(1)-6(75)). นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วรวิมล อ่อนน่วม. (2555). ปรากฏการณ์ทางการสื่อสารยุคดิจิทัล. *วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย*, 18(1), 212-220.

- ลัทธิโชค วรานุสันติกุล. (2546). *จิตวิทยาสังคม: ทฤษฎีและการประยุกต์*. กรุงเทพฯ: เม็ดทรายพริ้นติ้ง.
- สุชญา เต็มงามธนา, ธานีพันธ์ คงศิลา, และสวาทิตรี รังสิภัทร์. (2561). การปรับตัวของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการทำนาแปลงใหญ่ในจังหวัดปทุมธานี. *วารสารการอาชีพและเทคโนโลยีศึกษา*, 8(16), 9-15.
- เหมือนฝัน งามเทพ. (2558). *ความต้องการความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับปาล์มน้ำมันของเกษตรกรอำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม้ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานจังหวัดสตูล. (2560). *แผนพัฒนาจังหวัดสตูลปี พ.ศ. 2561-2564*. สืบค้นเมื่อ 21 ธันวาคม 2561, จาก <http://www.satun.go.th/satun/91000/index.php/2012-10-13-01-26-27>
- อดิพล เอื้อจรัสพันธ์. (2562). การใช้สื่อทางการเกษตรของเกษตรกรไทย. *วารสารศาสตร์*, 12(2), 124-129.
- อรุณี ดันศักดิ์ดา. (2554). การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรของเกษตรกรในจังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี*, 8(1), 86-93.
- อัญชิสา สรรพาวดี. (2544). *การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะ และ การมีส่วนร่วมในโครงการ “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” ของเจ้าหน้าที่ อบต.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม้ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- เอมอร เจียรมาศ. (2558). *สังคมวิทยา*. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, คณะศิลปศาสตร์, ภาควิชาสารัตถศึกษา.
- Aldosari, F., Shunaifi, M. S. A., Ullah, M. A., Muddassir, M., & Noor, M. A. (2019). Farmers' perceptions regarding the use of information and communication technology (ICT) in Khyber Pakhtunkhwa, Northern Pakistan. *Journal of the Saudi Society of Agricultural Sciences*, 18, 211-217.
- Ani, A. O., Umunakwe, P. C., Ejiogu-Okereke, E. N., Nwakwasi, R. N., & Aja, A. O. (2015). Utilization of mass media among farmers in Ikwere local government area of Rivers state, Nigeria. *IOSR Journal of Agriculture and Veterinary Science*, 8(7), 41-47.
- Assael, H. (1998). *Consumer behavior and marketing action* (6th ed.). Cincinnati, OH: South-Western College.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing* (5th ed.). New York, NY: HarperCollins.
- Ibitoye, B. O., Akinsorotan, A. O., Meludu, N. T, & Ibitoye, B. O. (2011). Factors affecting oil palm production in Ondo State of Nigeria. *Journal of Agriculture and Social Research*, 11(1), 97-105.
- Klapper, J. T . (1960). *The effects of mass communication*. New York, NY: The Free Press.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

- Nazari, M. R., & Hasbullah, A. H. (2008). Farmers' approach and access to information and communication technology in the efficient use of modern irrigation methods. *European Journal of Scientific Research*, 21(1), 38-44.
- Nazari, M. R., & Hassan, M. S. B. H. (2011). The role of television in the enhancement of farmers' agricultural knowledge. *African Journal of Agricultural Research*, 6(4), 931-936.
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory* (2nd ed.). New York, NY: McGraw-Hill.